

О ПОТРЕБИ ИЗУЧАВАЊА ЕКОНОМСКОГ АСПЕКТА У ОДНОСИМА БЕОГРАДА И ПРИШТИНЕ

(Сандра Давидовић, Данило Бабић, Јелена Пејић Никић,
*Приватизација друштвених предузећа на Косову и Метохији под
окриљем УНМИК администрације: преглед, оцене, закључци,*
Београд, Београдски форум за свет равноправних, 2018, стр. 167)¹

Урош Д. Микетић²

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској
Митровици, Филозофски факултет, Косовска Митровица, Република
Србија

Студија под насловом *Приватизација друштвених предузећа на Косову и Метохији под окриљем УНМИК администрације: преглед, оцене, закључци*, као предмет приказа остала је, мишљења смо, неправедно запостављена од стране стручне јавности. Прво (Давидовић et al, 2017) и ово друго издање из 2018. плод су сарадње аутора са Канцеларијом за Косово и Метохију Владе Републике Србије (Давидовић, 2018, стр. 7–9). Истраживања Сандре Давидовић идентификују као опште место намеру западних политичких центара моћи да користе политику условљавања Републике Србије приликом преговора између Београда и Приштине. Западне престонице су годинама чиниле напоре да сваки аспект преговора, разуме се и економски, послужи изградњи тзв. државе Косово, а не једном политички одрживом и компромисном решењу прихватљивом за обе преговарачке стране (Давидовић, 2017, стр. 239; Давидовић, 2018, стр. 119–121; Давидовић, 2019, стр. 187).

Сандра Давидовић представила је резултате првог издања на Конференцији Унутрашњег дијалога у организацији Владе Републике Србије. Друго издање из 2018. долази као покушај да се дата проблематика још једном, разуме се дубље и целовитије, сагледа (стр. 5). У *Предговору* другог издања (стр. 10–11) констатује се да је приватизација на Косову и Метохији (даље: Покрајина) јединствен случај у економској пракси будући да је дужи низ година вођена од

¹ Ово истраживање подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор бр. 451-03-47/2023-01/200184).

² urosmiketic@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0003-4273-1995>.

стране УНМИК-а, а не органа матичне државе. У наставку следи *Регистар појмова* (стр. 12), *Списак табела и графика* (стр. 13–14), *Апстракт и кључне речи* на два језика (стр. 16–19). У *Уводу* (стр. 20–21) у најосновнијим цртама приказане су географске карактеристике Покрајине, њен историјски и, пре свега, економски развој са акцентом на имовинске односе.

У одељку *Предмет и циљ истраживања* (стр. 22–25) аутори као циљ истраживања истичу потребу да се питање приватизације актуелизује пред међународном јавношћу из разлога националних интереса. Тема је, сматрају они, научно оправдана јер је у домаћој науци о њој углавном недовољно и површно писано, а инострана литература тенденциозно поједностављује проблематику третирајући приватизацију као један од поступака у „изградњи државе”.

Аутори у одељку *Косово и Метохија у уставноправном и политичком поретку СФР Југославије* (стр. 25–37) дају, пре свега, ретроспективу економског развоја Покрајине. До распада земље Покрајина је остала економски неразвијена, иако су држава и Социјалистичка Република Србија издвојиле велика новчана средства да то измене. Плански је улагано у развој индустрије, рударства и пољопривреде, што упућује на закључак да се инсистирало на равномерном и одрживом економском развоју. Остварен је завидан друштвени развој у поређењу са ранијим временима о чему сведоче бројни параметри (број ђака, студената, школа, домова културе, лекара, домова здравља, болница и остало). Албанска историографија негира чињеницу да је управо у социјалистичком периоду Покрајина доживела свеобухватан развој првенствено услед економске помоћи Социјалистичке Републике Србије и других крајева земље посредством Фонда за подстицање неразвијених република и покрајине Косово. Такође је занемарено да је Покрајина била повлашћена у коришћењу међународних кредита, односно игнорисана је чињеница да су средства намењена Покрајини у савезном буџету била у сталном порасту. Република Србија је након распада СФРЈ, такође, плански спроводила економске мере у Покрајини, али у далеко ограниченијим околностима (ратови, санкције, албански сепаратизам) због чега су и резултати морали бити слабији него раније. Албанска наука, међутим, стоји на становишту да је Република Србија плански уништавала покрајинску привреду, нарочито албански приватни сектор, како би Албанце политички маргинализовала. Подаци, међутим, показују да је у Покрајини и ратне 1998. године било између 1,5 и 2 пута више малих и средњих предузећа него 2014., у доба, такозване „независности”.

Специфичност приватизације након ратних дешавања 1999. огледа се у постојању већег броја предузећа у друштвеном сектору као предмету трансформације власништва. Ово питање разматра се у трећем одељку *Особености друштвене својине и процес приватизације друштвених предузећа* (стр. 38–45). Сепаратистичке власти су након рата почеле приватизацију постојеће друштвене имовине, али и оне имовине која је пре одласка српске управе 1999. већ била приватизована. Наиме, још педесетих година прошлог века готово целокупна имовина у Покрајини претворена је у друштвену (изузев нешто државне и приватне), док је савезни закон о приватизацији 1990. означио почетак транзиције социјалистичке у тржишну привреду и пренос друштвених предузећа у приватна. УНМИК администрација оспорила је, међутим, Србији право власништва над расположивом имовином за приватизацију.

Таквом политизацијом једног економског питања продубљен је спор између привремених приштинских институција и Републике Србије као титулара имовине. Ово питање предмет је четвртог одељка *Међународноправни статус Косова као специфичан правни оквир приватизације* (стр. 46–65). Аутори анализирају кључне међународноправне акте о статусу Покрајине након рата и акте привремене међународне управе. Најбитнији међународноправни акт који регулише статус Покрајине је Резолуција Савета безбедности Уједињених нација 1244 која успоставља УНМИК као орган међународне управе дајући му суштинску улогу у Покрајини. УНМИК је, даље, конституисао ПИС (Привремене институције самоуправе), састављене првенствено од албанских представника. УН је преузео на себе именовање специјалног представника. Трећи и четврти стуб постконфликтног периода јесу OSCE (*Organization for Security and Co-operation in Europe* - Организација за европску безбедност) и ЕУ (Европска унија). Приватизација се није одвијала без уплива заинтересованих западних сила, а резултат њиховог компромиса са Уједињеним нацијама 2002. било је оснивање такозване Косовске повереничке агенције, независне од УНМИК-а, са функцијом самосталног управљања јавним и друштвеним предузећима и приватизацијом, односно такозване Посебне коморе Врховног суда Косова надлежне за решавање спорова из рада поменуте агенције. У надлежност ове агенције спадао је процес утврђивања власника имовине, при чему су интереси Србије и оних њених грађана који су кроз ранију приватизацију већ били власници имовине најдиректније игнорисани услед доминантног става УНМИК-а о пређашњој дискриминацији Албанаца под режимом Слободана Милошевића. Зато се током поступка приватизације

законска регулатива Србије импровизовала и прилагођавала економским и политичким интересима заинтересованих албанских субјеката.

Чини се да је пети одељак под насловом *Процес приватизације друштвених предузећа на Косову и Метохији* (стр. 66–90) суштински део истраживања. Аутори примећују да су током приватизације коришћена три модела (најчешће класичан спин оф, посебан спин оф и ликвидација). Агенција је одредила списак стратешки важних предузећа на основу броја радника и расположивог капитала, извршивши и прераспodelу средстава добијених од приватизације у посебан фонд из којег је на административне трошкове ишло 5%, радницима подељено 20%, а повериоцима и власницима 75%. Приватизација се готово по правилу спроводила по унапред осмишљеном систему „договора” агенције и кримогених структура, па су озбиљни страни и српски инвеститори били ускраћени у учешћу. Америчка и британска страна су, ипак, пожуривале приватизацију, легализујући тако дискриминисање српских права. Фактичка приватизација креће након почетног легалистичког периода и траје до 2002. године да би 2005–2008. била интензивирана. Република Србија је константно упозоравала меродавне факторе да се игнорише њено имовинско право. У повлашћеним условима албанска дијаспора била је највећи купац имовине, а званични Београд се борио да спречи продају највећих предузећа и, посебно, долазак албанских инвеститора у преостале средине са доминантним српским живљем. Ствар се додатно закомпликовала 2008. проглашењем независности такозваног Косова, стварањем такозване Косовске агенције за приватизацију и доласком европске контролне мисије *EULEX*. Као такозвана држава, Косово је „добило” легитимитет за приватизацију, у овом случају нечувену пљачку, па се таква приватизација наставила и наредних година уз познате мањкавости.

У одељку *Економски аспекти приватизације и економска оправданост „независног Косова”* (стр. 91–112) аутори указују на слабу продуктивност приватизованих предузећа и врло често губитак преосталих радних места кроз ненаметање уговорне обавезе купцу да задржи раднике. Тако се врло често дешавало да купац распрода имовину знатно скупље него што је купио предузеће и затим га ликвидира остављајући раднике без посла. Као главне проблеме у привреди такозваног, независног Косова аутори препознају сиромаштво, незапосленост (нарочито младих), политичку нестабилност, високе каматне стопе банака, дефицит у спољној трговини, услове пословања, партократију, криминал, неликвидност и сл. Као пример јасне корупције наводе случај ауто-пута од

Приштине до Тиране, посао који је на тендеру добила једна америчка фирма. Службени подаци показују да је цена са уговорених 400 милиона евра за 102 km пута у коначном износу достигла 838 милиона за 77,4 километара! Такозвано Косово осуђено је да „преживљава” од скромних јавних инвестиција, страних кредита и дознака из иностранства, тим више што и ови приходи ретко завршавају у развоју кључних привредних грана. Социјални и здравствени систем, као последица економске неразвијености налазе се на ниском ступњу развоја.

Седмо поглавље носи назив *Политички и социјални аспекти приватизације* (стр. 113–122). Аутори као могућа питања у дијалогу две стране препознају комерцијализацију и реструктурирацију предузећа недефинисаног власништва, односно узурпацију приватне српске стамбене имовине. У наставку су таксативно побројани интереси српске стране (Србија, поменути Фонд, приватна лица). Осим Републике Србије чија су права директно погођена, на ток приватизације чуле су се критике у албанској јавности и са међународних адреса. Права радника друштвених предузећа у виду новчане надокнаде након приватизације, у одређеној мери испоштована за Албанце, ускраћивана су врло често разним дискриминаторским актима Србима и осталим неалбанцима. Зато је годинама долазило до судских спорова које су покретали оштећени о чему се детаљније говори у одељку *Перспектива заштите имовинских права* (стр. 123–146). Аутори јасно препознају да су затајили механизми заштите српске државне и приватне имовине: Европски суд за људска права, такозвана Посебна комора Врховног суда Косова, такозвани косовски омбудсман и др.

У претпоследњем поглављу *Позиција Републике Србије у погледу приватизације на Косову и Метохији* (стр. 147–154) акценат је на приватизацији као битном аргументу српске стране у дијалогу. Аутори констатују да је изостала јединствена и континуирана институционална политика Републике Србије према питању приватизације, будући да је вођена у складу са тренутним политичким интересима власти које су се смењивале, а не државе. Уредно се, пак, исплаћивао покрајински дуг страним кредиторима и поред чињенице да Република Србија од 1999. није остваривала своја права на овој територији. Србија није битније искористила ни имовинско ни дужничко питање као могуће адуте у преговорима. У Бечким преговорима и плану Мартија Ахтисарија који је Република Србија одбацила предложено је да се њена имовина правно трансформише у косовску и тиме фактички легализује постојеће стање. У каснијим бриселским преговорима питање имовине се опет актуелизовало.

Приштинске привремене власти су са имовинском узурпацијом кроз приватизацију наставиле и након тога. Тако је 2016. присвојена „Трепча”, а 2017. године и преостала непокретна имовина укњижена на СФРЈ, Савезну Републику Југославију и Србију. Београд је то прогласио правно ништавним одлукама.

У *Закључку* (стр. 155–157) аутори сумирају кључне одлике спроведене приватизације, апелујући на меродавне политичке факторе да се ово питање обавезно постави у дијалогу. У суштини, приватизацију је албанска страна схватила као јачање сопственог „суверенитета”, будући да питање имовине и јесте питање државног суверенитета, не уважавајући интересе Републике Србије. Томе су, примећују аутори, нарочито допринели УНМИК, чија је „мисија изградње мира”, како је званично представљана, постала „мисија изградње државе”, али и недопустива пасивност и попустљивост Републике Србије.

Попис литературе и извора (стр. 158–166) упућује нас на коришћену литературу и изворе, у оба случаја углавном економске провенијенције. Иза одељка *Белешка о ауторима* (стр. 167) у виду прилога дати су документи из периода оснивања и рада УНМИК мисије у Покрајини, што сведочи о богатој хеуристичкој основи истраживања.

ЛИТЕРАТУРА

1. Давидовић, С., Бабић, Д., & Пејић Никић, Ј. (2017). *Приватизација друштвених предузећа на Косову и Метохији под окриљем УНМИК администрације: преглед, оцене, закључци*. Београд: Београдски форум за свет равноправних.
2. Давидовић, С. (2018). *Деценија рада Европске мисије владавине права на Косову и Метохији - EULEX Kosovo: преглед, оцене и закључци*. Београд: Београдски форум за свет равноправних.
3. Давидовић, С. (2017). Мисија EULEX - „косовски” тест заједничке спољне и безбедносне политике Европске Уније. *Национални интерес: часопис за национална и државна питања*, 13(3), 239–259.
4. Давидовић, С. (2019). Политика условљавања Европске уније у процесу решавања Косовско-Метохијске кризе. У С. Јанковић, М. Костић (Ур.), *Балкан у доба глобалног преуређивања*. (стр. 187–202). Београд, Србија: Институт за међународну политику и привреду.

Рад је примљен: 7. маја 2024. године

Рад је прихваћен за објављивање: 29. маја 2024. године

**ON THE NEED TO STUDY THE ECONOMIC ASPECT
IN THE RELATIONS BETWEEN BELGRADE AND
PRISTINA**

(Сандра Давидовић, Данило Бабић, Јелена Пејић Никић,
*Приватизација друштвених предузећа на Косову и Метохији под
окриљем УНМИК администрације: преглед, оцене, закључци,*
Београд, Београдски форум за свет равноправних, 2018, стр. 167)¹

Uroš D. Miketić²

University of Pristina in Kosovska Mitrovica, Faculty of Philosophy,
Kosovska Mitrovica, Republic of Serbia

The study entitled *Privatization of social enterprises in Kosovo and Metohija under the auspices of the UNMIK administration: overview, evaluations, conclusions* (Приватизација друштвених предузећа на Косову и Метохији под окриљем УНМИК администрације: преглед, оцене, закључци), as the subject of presentation, remained, in our opinion, unfairly neglected by the professional public. The first (Davidović et al. 2017) and this second edition from 2018 are the result of the author's collaboration with the Office for Kosovo and Metohija of the Government of the Republic of Serbia (Давидовић, 2018, pp. 7–9). Sandra Davidović's research identifies as a common place the intention of the Western political power centers to use the policy of conditioning the Republic of Serbia during the negotiations between Belgrade and Pristina. Western capitals have been making efforts for years to make every aspect of the negotiations, including the economic one, serve the construction of the so-called state of Kosovo, and not a politically sustainable and compromise solution acceptable to both negotiating parties (Давидовић, 2017, p. 239; Давидовић, 2018, pp. 119–121; Давидовић, 2019, p. 187).

Sandra Davidović presented the results of the first edition at the Conference on Internal Dialogue organized by the Government of the Republic of Serbia. The second edition from 2018 comes as an attempt to once again understand the given issue, to understand it more deeply and comprehensively, to look at (p. 5). In the *Preface* (Предговор) of the

¹ This research was supported by the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia (Contract No. 451-03-47/2023-01/200184).

² urosmiketic@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0003-4273-1995>.

This is an open access paper under the license

second edition (pp. 10–11), it is stated that the privatization in Kosovo and Metohija (further: the Province) is a unique case in economic practice, since it was conducted by UNMIK for many years, and not by the authorities of the home state. This is followed by the *Index of terms* (*Регистар појмова*) (p. 12), *List of tables and graphs* (*Списак табела и графикана*) (pp. 13–14) and *Abstract and key words* (*Апстракт и кључне речи*) in two languages (pp. 16–19). In the *Introduction* (*Увод*) (pp. 20–21), the geographic characteristics of the Province, its historical and, above all, economic development, with an emphasis on property relations, are presented in the most basic terms. In the section *Subject and goal of the research* (*Предмет и циљ истраживања*) (pp. 22–25), the authors emphasize the need to bring the issue of privatization to the attention of the international public for reasons of national interest. The topic, they believe, is scientifically justified because in domestic science it is mostly insufficiently and superficially written about, and foreign literature tends to simplify the issue by treating privatization as one of the procedures in "building the state".

The authors in the section *Kosovo and Metohija in the constitutional, legal and political order of the SFR Yugoslavia* (*Косово и Метохија у уставноправном и политичком поретку СФР Југославије*) (pp. 25–37) give, first of all, a retrospective of the economic development of the Province. Until the collapse of the country, the Province remained economically underdeveloped, although the state and the Socialist Republic of Serbia allocated large sums of money to change that. Planned investments were made in the development of industry, mining and agriculture, concluding that an even and sustainable economic development was insisted upon. Enviably social development has been achieved compared to earlier times, as evidenced by numerous parameters (number of pupils, students, schools, centers of culture, doctors, health centers, hospitals and others). Albanian historiography denies the fact that it was during the socialist period that the Province experienced comprehensive development, primarily due to the economic assistance of the Socialist Republic of Serbia and other parts of the country through the Fund for the Accelerated Development of the Underdeveloped Republics and the Province of Kosovo. It was also ignored that the Province was privileged in the use of international loans that is, the fact that the funds intended for the Province in the federal budget were constantly increasing was ignored. After the dissolution of the SFRY, the Republic of Serbia also implemented planned economic measures in the Province, but in much more limited circumstances (wars, sanctions, Albanian separatism), which is why the results had to be weaker than before. Albanian science, however, believes that Serbia systematically destroyed the provincial economy,

especially the Albanian private sector, in order to marginalize the Albanians politically. The data, however, show that there were between 1.5 and 2 times more small and medium-sized enterprises in the Province in 1998, during the war, than in 2014, in the era of so-called "independence".

The specificity of privatization after the war events of 1999 is reflected in the existence of a larger number of companies in the social sector as the subject of ownership transformation. This issue is discussed in the third section, *Peculiarities of social property and the process of privatization of social enterprises (Особености друштвене својине и процес приватизације друштвених предузећа)* (pp. 38–45). After the war, the separatist authorities began the privatization of existing social property, as well as property that had already been privatized before the departure of the Serbian administration in 1999. Namely, in the fifties of the last century, almost all property in the Province was converted into social (except for some state and private), while the federal law on privatization in 1990 marked the beginning of the transition from a socialist to a market economy and the transfer of social enterprises to private ones. However, the UNMIK administration disputed Serbia's right of ownership over the property available for privatization.

Such politicization of an economic issue deepened the dispute between the temporary Pristina institutions and the Republic of Serbia as the owner of the property. This issue is the subject of the fourth section, *International legal status of Kosovo as a specific legal framework for privatization (Међународноправни статус Косова као специфичан правни оквир приватизације)* (pp. 46–65). The authors analyze the key international legal acts on the status of the Province after the war and the acts of the temporary international administration. The most important international legal act that regulates the status of the Province is United Nations Security Council Resolution 1244, which establishes UNMIK as an international administration body, giving it an essential role in the Province. UNMIK further constituted the PIS (Provisional Institution of Self-Government), composed primarily of Albanian representatives. The United Nations has taken it upon itself to appoint a special representative. The third and fourth pillars of the post-conflict period are the OSCE (Organization for Security and Co-operation in Europe) and the EU (European Union). Privatization did not take place without the influence of interested Western powers, and the result of their compromise with the United Nations in 2002 was the establishment of the so-called Kosovo Trust Agency, independent from UNMIK, with the function of independent management of public and social enterprises and privatization, i.e., the so-called Special Chamber of the Supreme Court of Kosovo, responsible for resolving disputes arising from the work of the aforementioned agency.

This agency was responsible for the process of determining property owners, where the interests of Serbia and those of its citizens who were property owners through earlier privatization were most directly ignored due to UNMIK's dominant position on previous discrimination against Albanians under Slobodan Milošević's regime. That is why, during the privatization process, the legislation of Serbia was improvised and adapted to the economic and political interests of the interested Albanian subjects.

The fifth section, *Process of Privatization of Social Enterprises in Kosovo and Metohija* (*Процес приватизације друштвених предузећа на Косову и Метохији*) (pp. 66–90), seems to be an essential part of the research. The authors note that three models were used during privatization (most often classic spin-off, special spin-off and liquidation). The agency determined a list of strategically important companies based on the number of workers and available capital and redistributed the funds obtained from privatization into a special fund, from which 5% went to administrative costs, 20% was distributed to workers, and 75% to creditors and owners. Privatization was almost as a rule carried out according to a pre-designed system of "agreements" of agency and criminal structures, so serious foreign and Serbian investors were denied participation. The American and British sides, however, hurried the privatization, thus legalizing the discrimination against Serbian rights. Actual privatization started after the initial legalistic period and lasted until 2002, so that in 2005–2008 it intensified. The Republic of Serbia has constantly warned the relevant authorities that its property rights are being ignored. Under favorable conditions, the Albanian diaspora was the largest buyer of property, and official Belgrade fought to prevent the sale of the largest companies and, especially, the arrival of Albanian investors in the remaining areas with a dominant Serbian population. The matter became even more complicated in 2008 with the declaration of independence of the so-called Kosovo, by creating the so-called Privatization Agency of Kosovo and the arrival of the European control mission EULEX. As the so-called state, Kosovo "got" legitimacy for privatization, in this case, an outrageous robbery, so such privatization continued in the following years with known shortcomings.

In the section *Economic aspects of privatization and the economic justification of "independent Kosovo"* (*Економски аспекти приватизације и економска оправданост „независног Косова“*) (pp. 91–112), the authors point to the low productivity of privatized companies and very often the loss of remaining jobs through the non-imposition of a contractual obligation on the buyer to retain workers. So it very often happened that the buyer sold off the property for a much higher price than he bought the company and then liquidated it, leaving the workers without a job. As the main problems in the economy of the so-called independent

Kosovo, the authors recognize poverty, unemployment (especially among young people), political instability, high bank interest rates, a foreign trade deficit, business conditions, partocracy, crime, insolvency, etc. As an example of clear corruption, they cite the case of the highway from Pristina to Tirana, a job that an American company won in a tender. Official data show that the price of the contracted 400 million euros for 102 km of road in the final amount reached 838 million for 77.4! The so-called Kosovo is condemned to "survive" from modest public investments, foreign loans and remittances from abroad, especially since these revenues rarely end up in the development of key economic branches. The social and health systems as a consequence of economic underdevelopment are at a low level of development.

The seventh chapter is entitled *Political and Social Aspects of Privatization (Политички и социјални аспекти приватизације)* (pp. 113–122). The authors recognize the commercialization and restructuring of companies with undefined ownership, that is, the usurpation of private Serbian residential property, as possible issues in the dialogue between the two parties. In the following, the interests of the Serbian side (Serbia, the mentioned Fund, private persons) are enumerated. Apart from the Republic of Serbia, whose rights are directly affected, the process of privatization was criticized by the Albanian public and from international addresses. The rights of workers of social enterprises in the form of monetary compensation after privatization, respected to a certain extent for Albanians, were very often denied to Serbs and other non-Albanians through various discriminatory acts. That is why there have been court cases initiated by injured parties for years, which is discussed in more detail in the section *Perspective on the Protection of Property Rights (Перспектива заштите имовинских права)* (pp. 123–146). The authors clearly recognize that the mechanisms for the protection of the Serbian state and private property have failed: the European Court of Human Rights, the so-called Special Chamber of the Supreme Court of Kosovo, the so-called Kosovo Ombudsman and others.

In the penultimate chapter *Position of the Republic of Serbia regarding privatization in Kosovo and Metohija (Позиција Републике Србије у погледу приватизације на Косову и Метохији)* (pp. 147–154), the emphasis is on privatization as an important argument of the Serbian side in the dialogue. The authors state that there was a lack of a unified and continuous institutional policy of the Republic of Serbia regarding the issue of privatization since it was conducted in accordance with the current political interests of the changing authorities, not the state. However, the provincial debt to foreign creditors was regularly paid, despite the fact that the Republic of Serbia has not exercised its rights in this territory since

1999. Serbia did not significantly use either the property or the debt issue as a possible trump card in the negotiations. In the Vienna negotiations and Marti Ahtisaari's plan, which was rejected by the Republic of Serbia, it was proposed that its property be legally transformed into Kosovo's, thereby de facto legalizing the existing situation. In the later Brussels negotiations, the issue of property became relevant again. Pristina's interim authorities continued with property usurpation through privatization even after that. Thus, in 2016, "Trepča" was appropriated, and in 2017, the remaining immovable property was registered in SFRY, Federal Republic of Yugoslavia and Serbia. Belgrade declared these to be legally null and void decisions.

In the *Conclusion (Закључак)* (pp. 155–157), the authors summarize the key features of the implemented privatization, appealing to the relevant political factors to raise this issue in a dialogue. In essence, the Albanian side understood privatization as strengthening its own "sovereignty", since the question of property is a question of state sovereignty, not respecting the interests of the Republic of Serbia. The authors note that UNMIK, whose "peace-building mission", as it was officially presented, became a "state-building mission", but also note the inadmissible passivity and weakness of the Republic of Serbia.

List of literature and sources (Понис литературе и извора) (pp. 158–166) refers to the literature and sources used, in both cases mainly of economic provenance. After the section *Note about the Authors (Белешка о ауторима)* (p. 167), documents from the period of establishment and work of the UNMIK mission in the Province are given as an attachment, which testifies to the rich heuristic basis of the research.

REFERENCES

1. Давидовић, С., Бабић, Д., & Пејић Никић, Ј. (2017). *Приватизација друштвених предузећа на Косову и Метохији под окриљем УНМИК администрације: преглед, оцене, закључци*. Београд: Београдски форум за свет равноправних.
2. Давидовић, С. (2018). *Деценија рада Европске мисије владавине права на Косову и Метохији - EULEX Kosovo: преглед, оцене и закључци*. Београд: Београдски форум за свет равноправних.
3. Давидовић, С. (2017). Мисија EULEX - „косовски" тест заједничке спољне и безбедносне политике Европске Уније. *Национални интерес: часопис за национална и државна питања*, 13(3), 239–259.

4. Давидовић, С. (2019). Политика условљавања Европске уније у процесу решавања Косовско-Метохијске кризе. У С. Јанковић, М. Костић (Ур.), *Балкан у доба глобалног преуређивања*. (стр. 187–202). Београд, Србија: Институт за међународну политику и привреду.

The paper was received: May 7, 2024

The paper was accepted for publication: May 29, 2024